بەش: زمانی کوردی- ئێواران

کۆلێژ: پەروەردە/ شەقڵاوە

زانکۆ: سەلاحەددین

بابەت: زمانەوانیی کۆمەڵایەتی

ڕێبەری کۆرس – قۆناغی سێیەم
کۆرسی یەکەم

ناوی مامۆستا: د.هیوا أحمد عصاف

پلەی زانستی: پرۆفیسۆری یاریدەدەر

ساڵی خوێندن:2023 – 2024

ڕێبەری كۆرس
Course Book

1. ناوی كۆرس	زمانەوانیی كۆمەڵایەتی
2. ناوی مامۆستای بەرپرس	پ.ی.د.هیوا أحمد عصاف
3. بەش/ كۆلێژ	بەشی زمانی كوردی، كۆلێژی پەروەردە/ شەقڵاوە
4. پەیوەندی	ئیمێل: Hewa.assaf@su.edu.krd
5. یەكەی خوێندن (بە سەعات) لە هەفتەیەک	3 كاتژمێر تیۆری
6. ژمارەی كاركردن	ڕۆژانی دووشەممە ، چوارشەممە
7. كۆدی كۆرس	
8. پرۆفایەلی مامۆستا	- بەكالۆریۆس لە زمان و ئەدەبی كوردی لە زانكۆی سەڵاحەدیین 2005-2006. - ماستەر لە زمانی كوردی لە زانكۆی سەلاحەددین 2009. - گۆڕینی ناونیشان لە (مامۆستای یاریدەدەر)ەوە بۆ (مامۆستا) لە 2012. - دكتۆرا لە زمانی كوردی(پراگماتیك)- 2022 - وەگرتنی ناسناوی زانستی (پرۆفیسۆری یاردەدەر)- 2023 - نووسین و بڵاوكردنەی چەندین لێكۆڵینەوەی ئەكادریمی.
9. وشە سەرەكیەكان	زمانەوانیی كۆمەڵایەتی، زمان و كلتوور، یاسا كۆمەڵایەتییەكان، ململانێی زمان

10. ناوەرۆكی گشتی كۆرس:

پێناسەی بابەت: زمانەوانیی كۆمەڵایەتی لقێكە لە زمانەوانیی كارەكی، لە پەیوەندی زمان بە كۆمەڵ و ئەركی زمان لە كۆمەڵدا دەكۆڵێتەوە. لەم لقەی زمانەوانیدا لە لایەنی زیندووی بەكارهێنانی زمان وەكو ڕەوشتێكی كۆمەڵایەتی دەكۆڵێتەوە.

گرنگیی بابەت: بەگشتی گرنگیی زمانەوانیی كارەكی لەوەدایە لە لایەنی كارەكی و بەكارهێنانی زمان دەكۆڵێتەوە. زمانەوانیی كۆمەڵایەتیش لە زمان ناكۆڵێتەوە وەكو كەرەستەیەكی بێگیان، بەڵكو لە ناو كۆمەڵگاوە زمان دەكات بە كەرەستەی خۆی و زمان بە ژیان و بە كۆمەڵەوە دەبەستێتەوە و بەرچاوڕوونیی بە قوتابییان دەدات سەبارەت بە بەكارهێنانە كۆمەڵایەتییەكانی زمان.

11. ئامانجەكانی كۆرس

ئامانجی بابەت: ئامانج لە خوێندنی ئەم بابەتە ئەوەیە:

1- قوتابی دوای تەواوبوونی كۆرسەكە زانیارییەكی گشتیی لەبارەی زانستەكەوە هەبێت.

هەروەها خاوەنی تێڕوانین و خوێندنەوەیەکی ورد بێت بۆ زمان و بەکارهێنانە کۆمەڵایەتییەکانی زمان و پەیوەندیی زمان بە کۆمەڵەوە.

2- قوتابی شارەزای کۆمەڵێك چەمك و زاراوەی زانستەکەبێت و بواری زانستەکە بزانێت و جیایانبکاتەوە لە هی لقەکانی تری زمانەوانی و زانستەکانی تر.

3- قوتابی ببێتە خاوەن کۆمەڵێك بنەمای زانستی لەم بوارەدا تاکو بەهۆیەوە بتوانێت لێکۆڵینەوە لە بوارەکەدا بکات و پەرە بە بوارەکە و تواناکانی لەو بوارەدا بدات.

12. ئەرکەکانی قوتابی

بەگشتی پێویستە قوتابی پابەندی ئەم خاڵانە بێت:

1- ئامادەبوونی بەردەوام لە پۆلدا.
2- سەرنجدان و بەشداریکردن لە وانەکاندا.
3- ئامادەبوون لە هەموو تاقیکردنەوەکاندا.
4- خوێندنەوەی بەشێك لەو سەرچاوانەی بۆ ئەم بابەتە دیاریکراون.
5- نووسینی ڕاپۆرت یان پێشکەشکردنی سیمینار لە چوارچێوەی بابەتەکەدا بە مەبەستی بەهێزبوون لە بابەتەکە. بەتایبەتی ئەو قوتابییانەی لە تاقیکردنەوەکان نمرەی خراپ بەدەستدەهێنن.

13. ڕێگەی وانەوتنەوە

- سەبارەت بە ڕێگای وانە وتنەوە، ئەم بابەتە پێویستی بە بەکارهێنانی ڕێگای (وانەبێژی+پرسیار و وەڵام+گفتوگۆ+ ئیستقرائی، ئیستنتاجی) هەیە.
- لە کەرەستە و هۆیەکانی فێرکردن، وانەکە پێویستی بە (تەختە و ماجیك، داتاشۆ) هەیە.

14. سیستەمی هەڵسەنگاندن

- لە ماوەی کۆرسەکەدا (2-3) تاقیکردنەوە دەکرێت بە نووسین هەر تاقیکردنەوەیەك لە سەر (20) نمرە دەبێت و دواتر تێکڕا لە سەر (40) دەردەهێنرێت و وەکو نمرەی کۆشش دادەنرێت.
- ئەو قوتابییانەی ڕاپۆرت یان سیمینار پێشکەش دەکەن، نمرەی زیادەیان بۆ دەخرێتە سەر نمرەی کۆشش.

15. دەرئەنجامەکانی فێربوون

بابەتەکە چەند ئامانجێك دەپێکێ:

یەکەم: ئامانجی گشتی: قوتابی زانیاری پەیدا دەکات لەسەر بابەتەکە و دەبێت بە خاوەنی زانیاری و لێهاتووییەك سەبارەت بە زمان و ئامادەبوون بۆ کاری مامۆستایی و پاشان لێکۆڵینەوە لە بواری زمانەوانیدا.

دووەم: ئامانجی تایبەتی:

أ- ئامانجی مەعریفی: قوتابی ئاشنا دەبێت بە بابەتە جیاوازەکانی زمانەوانیی کۆمەڵایەتی، وەك (پەیوەندی زمان و کۆمەڵ، زمان و کلتوور، ململانێی زمان...هتد)

ب- ئامانجی ویژدانی: قوتابی لایەنگری و خۆشەویستیی بۆ وانەکە بە گشتی و بەشە وانەکان پەیدا دەکات و زەوق و سەلیقەی ئەوەی دەبێت کاتیان بۆ تەرخان بکات و خۆی پێیانەوە خەریك بکات.

ت- ئامانجی ڕەفتاری: قوتابی دەتوانێت لە کاتی پێویست و لە کاتی بوون بە مامۆستا یان وانەوتنەوەدا سوود لە زانیارییەکانی وەربگرێت و بەکاریانبهێنێت.

16. لیستی سەرچاوە

- **سەرچاوەکان.**

1- بەهار زایر محەمەد(2010)، زمان و یاسا کۆمەڵایەتییەکان، نامەی ماستەر، زانکۆی

سەلاحەدین، هەولێر.

2- حسێن یەعقوبی(2007)، زمان – وەرگێڕان و پەیوەندی کلتووری، و: ئیسماعیل زارعی، چاپی یەکەم، چاپخانەی ئاراس،هەولێر.

3- محەمەد مەعروف فەتاح(2010)، لێکۆڵینەوە زمانەوانییەکان، چاپی یەکەم، چاپخانەی ڕۆژهەڵات، هەولێر.

4- محەمەد مەعروف فەتاح(2011)، زمانەوانی، چاپی سێیەم، چاپخانەی حاجی هاشم، هەولێر.

5- نایف خەرما(2013)، چەند تیشکێک بۆ سەر لێکۆڵینەوە زمانەوانییە هاوچەرخەکان، و: شەهاب شێخ تەیب، چاپخانەی شەهید ئازاد هەورامی، کەرکوک.

6- نیک لاند(2016)، زمان و هزر، و:مستەفا غەفور، چاپی یەکەم، چاپخانەی موکریانی، هەولێر.

7- پەیمان حەسەن محەمەد(2010)، پەیوەندی نێوان زمان و کەلتوور، نامەی ماستەر، زانکۆی سەلاحەدین، هەولێر.

به زمانی عەرەبی:

1- محمد محمد داود(2009)، جدلية اللغة والفكر، القاهرة.

2- محمود السعران (1963)، اللغة والمجتمع، الطبعة الثانية, الاسكندرية.

3- م.م.لويس(2003)، اللغة في المجتمع، ت.تمام حسان، عالم الكتب، القاهرة.

4- هدسن(1987)، علم اللغة الجتماعي، ت.محمود عبدالغني عياد, الطبعة الاولى، دار الشؤون الثقافة العامة، بغداد.

5- علي عبدالواحيد الوافي(1983)، اللغة والمجتمع، الطبعة الرابعة، شركة عكاظ للنشر والتوزيع.

6- محمد عفيف الدين دمياطي(2017), مدخل الى علم اللغة الاجتماعي، الطبعة الثانية، اندنوسيا.

7- هادي نهر(1988)، علم اللغة الاجتماعي عند العرب، الطبعة للاولى، جامعة المستنصرية، مصر.

17- بابەتەکان:

بابەت	هەفتە

- ناساندنی کۆرسبووك - زمانەوانیی کۆمەڵایەتی و لقەکانی زمانەوانی	هەفتەی یەکەم
- بوارەکانی زمانەوانیی کۆمەڵایەتی - ئەرکەکانی زمان و ئەرکی کۆمەڵایەتی	هەفتەی دووەم
- زمان و کۆمەڵ - زمان و کلتوور	هەفتەی سێیەم
- زمان و بیر - زمان و جیهانبینی	هەفتەی چوارەم
- زمان و مەعریفە - زمان و ئاین	هەفتەی پێنجەم
- جیاوازیی کۆمەڵایەتی و شێوازەکانی بەکارهێنانی زمان	هەفتەی شەشەم
جیاوازیی کۆمەڵایەتی و جیاوازیی زمانی - زمان و ڕەگەز - زمان و تەمەن	هەفتەی حەوتەم
- زمان و یاسا کۆمەڵایەتییەکان - زمان و بۆنە کۆمەڵایەتییەکان	هەفتەی هەشتەم و نۆیەم
بەکارهێنانە کۆمەڵایەتییەکانی زمان - زمان و ڕێزگرتن - زمان و ڕازیکردن	هەفتەی دەیەم و یانزدەیەم
ململانێی زمان	هەفتەی دوانزدەیەم
پلانی زمان و سیاسەتی زمانی	هەفتەی سێزدەیەم
جۆراوجۆری زمانی(تنوعات اللغویه)	هەفتەی چواردەیەم
- پێداچوونەوە - تاقکیکردنەوە	هەفتەی پانزدەیەم

18. بابەتی پراکتیک (ئەگەر هەبێت): نییە

19. تاقیکردنەوەکان پ1: کلتوور چییە؟ ڕەگەزەکانی چین؟ چ پەیوەندییەکی بە زمانەوە هەیە؟ ڕوونی بکەوە پ2: ئاین بە چەند شێوە کار لە بەکارهێنانی زمان دەکات؟ ڕوونی بکەوە. پ3: مەبەست چییە لە یاسا کۆمەڵایەتییەکان لە بەکارهێنانی زماندا؟ بۆ پەیڕەودەکرێن؟
20. تێبینی تر: نییە
21. پێداچوونەوەی هاوەڵ